

DOI: 10.34015/2523-4552.2026.1.17

УДК 342.9:349.6(477)

Цибенко О. В.,

кандидат юридичних наук, адвокат,

керівник Адвокатського об'єднання

«Юридична консультація № 2

Шевченківського району міста Києва»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9591-0629>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

У статті досліджено адміністративно-правовий аспект правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні. Обґрунтовано, що цей аспект слід розглядати як самостійний і системно організований сегмент публічно-правового регулювання, у межах якого поєднуються матеріально-правові приписи, діяльність уповноважених органів, адміністративні процедури, засоби контролю, припинення, документування та правового переслідування екологічно неприпустимої поведінки. Встановлено, що його юридична природа формується через взаємодію владно-управлінського, правоохоронного і правозахисного начал, а зміст охоплює не лише застосування санкцій, а й превенцію, фіксацію порушень, процедурне оформлення рішень, відшкодування шкоди та відновлення порушеного екологічного правопорядку. Особливу увагу приділено системі правових засобів, адміністративних процедур і суб'єктів, через які реалізується протидія правопорушенням у природоохоронній сфері, зокрема ролі органів екологічного контролю, правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування та механізмів міжвідомчої взаємодії. З'ясовано, що результативність чинного адміністративно-правового механізму істотно знижується через нормативну фрагментарність, неповноту окремих юридичних конструкцій, недостатню узгодженість процедур, слабку координацію між суб'єктами реагування, а також через складність доказування й документування екологічної шкоди, особливо в умовах воєнного стану. На цій основі обґрунтовано напрями вдосконалення правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони довкілля, які пов'язані із систематизацією нормативної бази, процедурним упорядкуванням адміністративних проваджень, інституційним посиленням системи екологічного контролю, переходом до превентивної та ризик-орієнтованої моделі реагування, розвитком цифрового моніторингу та гармонізацією національного механізму із європейськими стандартами. До-

ведено, що комплексне оновлення нормативної, інституційної та інформаційної складових має ключове значення для підвищення ефективності протидії екологічним правопорушенням, зміцнення екологічної безпеки держави та реального захисту права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, протидія правопорушенням, охорона навколишнього природного середовища, екологічна безпека, державний екологічний контроль.

Постановка проблеми. Адміністративно-правовий аспект правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні набуває особливої ваги в умовах, коли забезпечення екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги Конституцією України прямо віднесено до обов'язків держави, а право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля закріплено як самостійну конституційну гарантію. За такого нормативного підходу правопорушення у природоохоронній сфері слід розглядати не лише як порушення спеціальних правил природокористування, а як посягання на публічний порядок у сфері охорони довкілля, екологічну безпеку, здоров'я населення та гарантовані державою екологічні права людини. Саме тому проблема протидії таким правопорушенням виходить за межі суто карального реагування і постає як складова системи публічного адміністрування, у межах якої поєднуються превенція, контроль, припинення, фіксація правопорушень, притягнення до відповідальності та відновлення порушеного правопорядку.

Правове забезпечення цієї протидії ґрунтується на багаторівневій нормативній конструкції. Базовим актом у цій сфері є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», який визначає

правові, економічні та соціальні засади організації природоохоронної діяльності, коло уповноважених суб'єктів і загальну логіку державного впливу у відповідній сфері. Водночас сучасний адміністративно-правовий вимір цієї проблеми істотно посилюється чинністю Закону України «Про адміністративну процедуру» та пов'язаним з ним законодавчими змінами 2024 року, адже правове реагування на порушення у сфері довкілля дедалі більшою мірою має спиратися на чіткі правила розгляду адміністративних справ, прийняття вмотивованих адміністративних актів, дотримання процедурних гарантій і належне оскарження рішень публічної адміністрації. Наведене свідчить, що адміністративно-правовий аспект протидії природоохоронним правопорушенням охоплює не лише матеріальні заборони та санкції, а й процедурну якість державного реагування.

Актуальність цього дослідження додатково посилюється сучасним етапом реформування системи державного екологічного контролю. 25 червня 2025 року Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища на період до 2029 року, а в урядовій комунікації окремо наголошено на переході від переважно каральної моделі екологічного контролю до

превентивної, спрямованої на запобігання шкоді довкіллю. Така зміна акцентів свідчить, що традиційні механізми реагування вже не повною мірою відповідають сучасним екологічним ризикам, євроінтеграційним вимогам і завданню забезпечення реальної результативності правового впливу. Отже, дослідження адміністративно-правового аспекту правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони довкілля є необхідним для з'ясування змісту відповідного механізму, виявлення його слабких місць і вироблення науково обґрунтованих підходів до його подальшого вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняна юридична наука вже сформувала значний масив праць, присвячених адміністративно-правовому забезпеченню екологічної безпеки, державному управлінню у природоохоронній сфері та юридичній відповідальності за екологічні правопорушення, однак ці напрацювання залишаються переважно тематично розосередженими. Так, Л. Остапенко, Д. Хомин і М. Басараб [1] зосередили увагу на адміністративно-правових аспектах управління у сфері забезпечення екологічної безпеки держави, а також на місці адміністративно-правового забезпечення у механізмі гарантування екологічних прав. М. Сірант [2] суттєво поглибила цей напрям, обґрунтувавши, що адміністративно-правове регулювання відіграє провідну роль у визначенні правового статусу органів виконавчої влади, адміністративно-правових режимів охорони природних об'єктів, системи засобів охорони довкілля та відповідальності за екологічні правопорушення, а відповідний механізм охоплює нор-

мативно-інституційний, процедурно-процесуальний та інструментальний блоки. Отже, загальнотеоретичний і управлінський виміри цієї проблеми в науці вже окреслено досить виразно, однак вони переважно розкриваються через категорію екологічної безпеки, а не через спеціально сформульований механізм протидії правопорушенням у природоохоронній сфері.

Найбільш розробленим у доктрині є адміністративно-деліктний блок досліджень. О. Базан [3] звертає увагу на неоднозначність законодавчого визначення відповідальності, фрагментарність попередніх розробок, складність кваліфікації правопорушень і необхідність точного встановлення нормативної, фактичної та процесуальної підстав адміністративної відповідальності. Л. Ємець [4] досліджує поняття, ознаки, об'єкт, суб'єктний склад та об'єктивну сторону відповідних проступків і прямо зазначає, що спеціальних наукових досліджень системи адміністративних правопорушень у сфері екологічної безпеки до того фактично не проводилося. І. Денисюк [5] конкретизує процесуально значущі ознаки окремої групи таких деліктів. Зазначене дає підстави стверджувати, що на рівні складу правопорушення, підстав відповідальності та окремих елементів адміністративно-юрисдикційного реагування проблема опрацьована значно глибше, ніж на рівні цілісного механізму правового забезпечення протидії.

Водночас сучасний етап дослідження демонструє помітний рух від опису складів правопорушень до аналізу ефективності правового реагування. С. Кідалов і В. Сніжна [6] розглядають не лише сутність і види

адміністративного примусу та стягнень, а й причини й умови вчинення правопорушень, а також механізми їх попередження. А. Демчук і Я. Ленгер [7] аналізують співвідношення адміністративної та кримінальної відповідальності як складника механізму стримування порушень. Ю. Дереш і А. Романчук [8] вже прямо констатують, що чинна система юридичної відповідальності за екологічні правопорушення не відповідає європейським стандартам і сучасним реаліям, а тому потребує суттєвого оновлення. Таким чином, наукова думка поступово переходить від суто класифікаційного підходу до оцінки реальної результативності адміністративно-правового впливу, хоча й тут переважає дослідження відповідальності, а не всієї сукупності форм правового забезпечення протидії.

Водночас нерозкритими проблемами і питаннями залишаються відсутність єдиного доктринального визначення поняття «адміністративно-правовий аспект правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища», нечітке розмежування категорій «правове забезпечення», «протидія», «запобігання», «екологічна безпека» та «адміністративна відповідальність», а також недостатня цілісність дослідження суб'єктної взаємодії між органами екологічного контролю, поліцією, прокуратурою, судами та органами місцевого самоврядування. Окремого теоретико-прикладного опрацювання потребують адміністративні процедури фіксації та доказування екологічних правопорушень, вплив Закону України «Про адміністративну процедуру» на природоохоронні провадження, цифровізація екологічного

моніторингу, використання екологічних даних як доказової бази, а також правове забезпечення протидії правопорушенням, пов'язаним із воєнною шкодою довкіллю. Отже, наведені прогалини формують основу для подальшого дослідження, оскільки наявні праці висвітлюють окремі елементи проблеми, але ще не сформували цілісної адміністративно-правової концепції правового забезпечення протидії екологічним правопорушенням в Україні.

Постановка завдання. Метою дослідження є з'ясування сутності, змісту та особливостей адміністративно-правового аспекту правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні, виявлення основних проблем його нормативного закріплення і практичної реалізації, а також обґрунтування напрямів удосконалення відповідного механізму.

Виклад основного матеріалу. Розкриваючи сутність, зміст і юридичну природу адміністративно-правового аспекту правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища, передусім слід виходити з того, що в сучасній науці адміністративного права він розглядається не як сукупність окремих санкцій, а як упорядкована система норм, принципів, методів, уповноважених суб'єктів та їхньої діяльності, спрямованої на охорону екологічно значущих благ. Саме такий підхід простежується у статті Д. Запольського [9], у якій адміністративно-правове забезпечення права на безпеку для життя і здоров'я довкілля визначено як взаємоузгоджену сукупність норм і принципів права, мето-

дів адміністративного права, уповноважених суб'єктів та їхньої діяльності, зорієнтованих на фактичне забезпечення цього права. У проєкції на досліджувану тему це означає, що адміністративно-правовий аспект правового забезпечення протидії правопорушенням у природоохоронній сфері охоплює не лише каральне реагування, а й нормативне упорядкування, інституційне забезпечення, превенцію, фіксацію порушень, процедурне оформлення рішень і подальше відновлення порушеного екологічного правопорядку.

Поглибленню цього висновку сприяє праця І. В. Костенка, В. Ю. Оксіня та Д. С. Левченка [10], у якій адміністративно-правовий механізм захисту екологічних прав громадян охарактеризовано як системно впорядковану сукупність правових норм, інституційних структур і процедур, спрямованих на реалізацію, охорону та відновлення цих прав у разі їх порушення. Така позиція має принципове значення для визначення змісту першого завдання дослідження, оскільки засвідчує, що адміністративно-правовий аспект протидії екологічним правопорушенням охоплює щонайменше три взаємопов'язані компоненти:

- матеріально-правовий, який закріплює обов'язкові вимоги та заборони;

- інституційний, що визначає компетенцію органів контролю, нагляду та реагування;

- процедурний, який охоплює порядок доступу до екологічної інформації, участі громадськості, видання приписів, застосування адміністративно-господарських санкцій, тимчасового зупинення діяльності та судового захисту.

Отже, юридична природа цього аспекту полягає у поєднанні владно-управлінського, правоохоронного та правозахисного начал у межах єдиного механізму публічного впливу.

Таким чином, адміністративно-правовий аспект правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища доцільно визначати як системно організований сегмент публічно-правового регулювання, в межах якого через норми адміністративного права, діяльність уповноважених органів, спеціальні процедури і засоби примусу здійснюються попередження, виявлення, припинення, документування та правове переслідування екологічно протиправної поведінки, а також захист і відновлення екологічних прав. Зокрема, аналіз наукових джерел свідчить, що ключовою рисою цього аспекту є його орієнтація не лише на формальне дотримання природоохоронних приписів, а на фактичну охорону довкілля як конститутційної цінності, причому в сучасних умовах до традиційних функцій додалися воєнні та післявоєнні виклики, пов'язані з документуванням шкоди, міжнародним співробітництвом і відновленням екологічної інфраструктури. Саме тому адміністративно-правовий вимір правового забезпечення протидії екологічним правопорушенням слід розглядати як центральну ланку всієї системи охорони довкілля в Україні.

Також слід зазначити, що система правових засобів і адміністративних процедур, через які реалізується протидія правопорушенням у природоохоронній сфері, має не випадковий, а послідовно структурований характер. У статті Г. Манько [11]

обґрунтовано, що адміністративна процедура в цій сфері охоплює п'ять основних стадій, зокрема, звернення особи і прийняття заяви до розгляду, розгляд справи, прийняття рішення, оскарження рішення та його виконання. Г. Манько окремо наголошує на потребі чіткої регламентації порядку подання заяв, ведення реєстрації, визначення вичерпного переліку документів, мінімізації надмірних формальностей, залучення додаткових доказів і забезпечення участі заінтересованих осіб у провадженні. Отже, окреслений підхід має принципове значення для досліджуваної теми, оскільки показує, що протидія правопорушенням у сфері охорони довкілля реалізується не лише через санкцію, а через процедурно впорядкований адміністративний процес, у межах якого юридично оформлюються контроль, реагування, перевірка доказів, прийняття рішень і їх подальше оскарження.

Не менш важливим є дослідження системи суб'єктів, через які фактично здійснюється така протидія. У статті О. Яри, О. Улютіної та О. Калмикової [12] наголошено, що ключове місце в цій системі посідають органи державного екологічного контролю, Національна поліція України та органи прокуратури, а результативність охорони довкілля прямо залежить від узгодженості та процесуальної наступності їхньої діяльності. Автори обґрунтовують, що фрагментарність нормативно-правового регулювання, недостатній рівень інформаційного обміну та роз'єднаність контрольно-наглядової і правоохоронної стадій реагування істотно ускладнюють документування екологічної шкоди та своєчасне притягнення винних осіб до юри-

дичної відповідальності. У межах цього підходу суб'єктний склад протидії постає не як механічна сукупність окремих органів, а як організаційно-правова система, в якій якість взаємодії між інспекцією, поліцією і прокуратурою прямо впливає на повноту доказування, ефективність провадження та реальність правового реагування.

Отже, система правових засобів, адміністративних процедур і суб'єктів протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні має розглядатися як цілісний адміністративно-правовий механізм, у якому матеріальні приписи екологічного законодавства поєднуються з процедурами подання й розгляду заяв, оцінки доказів, прийняття адміністративних актів, оскарження рішень, а також із міжвідомчою діяльністю контролюючих і правоохоронних органів. На основі викладеного можна дійти до висновку, що результативність цього механізму залежить не лише від наявності компетентних органів, а й від якості процедурної регламентації, інформаційної взаємодії, своєчасного використання спеціальних знань і здатності перевести факт виявленого порушення у завершене адміністративне чи правоохоронне реагування. Саме у наведеному розумінні друге завдання дослідження розкриває внутрішню логіку функціонування всієї системи протидії екологічним правопорушенням.

Важливо констатувати також, що однією з ключових проблем нормативного регулювання адміністративно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середо-

вища є його внутрішня неузгодженість і фрагментарність. Д. Є. Запольський [13] підкреслює, що зазначена система має бути внутрішньо взаємоузгодженою сукупністю норм і принципів внутрішньодержавного та міжнародного права, однак сама постановка питання про необхідність її спеціального наукового осмислення свідчить про наявність прогалин у структурі чинного регулювання та в практиці діяльності уповноважених суб'єктів. У свою чергу І. Мачуська, аналізуючи адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері надрокористування [14], прямо вказує на суттєві недоліки інституту адміністративної відповідальності як у побудові норм, так і в змісті санкцій, а також на те, що відповідні положення Кодексу України про адміністративні правопорушення не охоплюють усіх необхідних елементів відповідальності за такі порушення. Отже, наведене дає підстави стверджувати, що нормативна проблема полягає не лише у великій кількості розпорошених приписів, а й у неповноті юридичних конструкцій, які мають забезпечувати належне реагування на екологічно протиправну поведінку.

Не менш істотні труднощі виявляються на рівні практичного застосування адміністративно-правових механізмів протидії. О. Макаренко та Н. Макаренко [15] акцентують увагу на проблемних питаннях притягнення до відповідальності за правопорушення щодо екологічної безпеки в умовах війни та обґрунтовують потребу у спеціальній методиці встановлення збитків, заподіяних довікілью внаслідок збройної агресії, а також у спеціальному законі щодо фіксації таких збитків і визначення

кола уповноважених осіб. Автори окремо наголошують на необхідності екологічного аудиту територій після завершення бойових дій для найшвидшої фіксації шкоди та встановлення осіб, причетних до її спричинення. У практичному вимірі це означає, що навіть за наявності загальних адміністративно-правових інструментів система реагування стикається з дефіцитом спеціальних процедур доказування, стандартизованих методик обрахунку шкоди, чіткої компетенції суб'єктів фіксації та належної підготовки доказової бази для національних і міжнародних проваджень.

Отже, основні проблеми нормативного регулювання та практичного застосування адміністративно-правових механізмів протидії правопорушенням у сфері охорони довкілля концентруються у двох взаємопов'язаних площинах. Перша полягає у фрагментарності й неповноті правового регулювання, коли окремі склади правопорушень, санкції та процедурні правила не утворюють цілісної і внутрішньо узгодженої системи. Друга пов'язана з практикою правозастосування, де особливо в умовах воєнного стану виявляються слабкі місця доказування, документування екологічної шкоди, визначення уповноважених суб'єктів і процесуальної завершеності реагування. Саме ці обставини підтверджують, що подальше вдосконалення адміністративно-правового механізму протидії екологічним правопорушенням має ґрунтуватися не лише на перегляді санкцій, а й на глибокому оновленні процедурної та інституційної основи його реалізації.

Удосконалення адміністративно-правового механізму правового

забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні насамперед має бути пов'язане із систематизацією нормативної бази та процедурним упорядкуванням діяльності публічної адміністрації. Закон України «Про адміністративну процедуру» [16] регулює відносини органів публічної адміністрації з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ шляхом прийняття та виконання адміністративних актів, а отже, саме він має стати процесуальною основою для уніфікації природоохоронних проваджень. У сфері протидії правопорушенням це означає потребу чіткого закріплення стадій реагування на порушення, строків проведення процедур, вимог до мотивування приписів і заборон, стандартів фіксації доказів, правил інформування особи, а також узгодженого порядку адміністративного оскарження. За відсутності зазначеної процедурної єдності навіть наявність матеріально-правових заборон і санкцій не формує достатньо цілісного механізму, оскільки правозастосування зберігає ризик фрагментарності, дублювання дій та неоднакової практики прийняття рішень.

Другим стратегічним напрямом має стати інституційне посилення системи державного екологічного контролю та переорієнтація її з переважно каральної моделі на превентивну і ризик-орієнтовану. Кабінет Міністрів України 25 червня 2025 року схвалив Стратегію реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища [17], а в урядовому повідомленні

прямо вказано, що основою реформи є перехід від «каральної» моделі до «превентивної», спрямованої на запобігання шкоді. Із наведеного випливає, що вдосконалення механізму протидії правопорушенням має охоплювати чіткіше розмежування компетенції між суб'єктами реагування, уніфікацію стандартів контрольної діяльності, розвиток аналітичної й лабораторної спроможності, кадрове зміцнення інспекційної ланки та ширше використання цифрових інструментів моніторингу. Лише за окреслених умов фіксація порушень набуде не формального, а превентивного змісту, коли правовий вплив спрямовується не лише на покарання після настання шкоди, а й на своєчасне виявлення екологічного ризику та його нейтралізацію ще до настання тяжких наслідків.

Третій напрям удосконалення повинен поєднувати євроінтеграційний вектор, цифровізацію доказування та врахування воєнних екологічних викликів. У Звіті Європейської комісії щодо України за 2025 рік [18] зазначено, що Україна має певний рівень підготовки у сфері довкілля і зміни клімату та продемонструвала значний прогрес [19], однак потребує подальшого посилення відповідальних органів, кращого застосування горизонтального екологічного законодавства, зміцнення систем моніторингу, збору даних і належного впровадження екологічних процедур [20]. Для адміністративно-правового механізму протидії зазначене означає необхідність інтеграції національної моделі правоохоронних органів до стандартів ЄС, формування єдиних цифрових масивів екологічної інформації, підвищення якості доказової бази у справах про шкоду

довкілля та розроблення спеціальних процедур фіксації правопорушень, пов'язаних із наслідками збройної агресії і післявоєнного відновлення.

Таким чином, саме комплексне оновлення нормативної, інституційної та інформаційної складових здатне сформувавши більш результативний адміністративно-правовий механізм протидії правопорушенням у природоохоронній сфері, зорієнтований на реальний стан довкілля, а не лише на формальне виконання контрольних функцій.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави дійти висновку, що адміністративно-правовий аспект правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні становить самостійний і системно організований сегмент публічно-правового регулювання, у межах якого поєднуються матеріально-правові приписи, діяльність уповноважених органів, адміністративні процедури, контрольні та юрисдикційні форми реагування, а також інструменти захисту й відновлення екологічних прав. Встановлено, що його зміст не вичерпується накладенням санкцій за вже вчинене порушення, а охоплює повний цикл правового впливу, а саме від попередження, виявлення і документування екологічно небезпечної поведінки до притягнення винних осіб до відповідальності, компенсації шкоди та відновлення порушеного екологічного правопорядку. Водночас доведено, що результативність цього механізму істотно знижується через нормативну фрагментарність, неповну узгодженість процедур, слабку координацію між суб'єктами реагу-

вання, недостатню доказову й аналітичну спроможність, а також через ускладнення, спричинені воєнним станом і необхідністю фіксації масштабної шкоди довкілля, пов'язаної зі збройною агресією. Саме тому подальше вдосконалення адміністративно-правового механізму має бути зорієнтоване на систематизацію правового регулювання, процедурну єдність адміністративних проваджень, інституційне зміцнення екологічного контролю, цифровізацію моніторингу та гармонізацію національної моделі правового реагування з європейськими стандартами.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язувати з поглибленим осмисленням кількох взаємопов'язаних напрямів. Насамперед потребують додаткового опрацювання категоріальні межі понять «адміністративно-правове забезпечення», «протидія правопорушенням», «екологічний контроль», «екологічна безпека» та «правове реагування», оскільки саме нечіткість їх співвідношення значною мірою зумовлює фрагментарність наукових підходів і неоднорідність правозастосовної практики. Окрему увагу слід зосередити на розробленні цілісної моделі міжвідомчої взаємодії органів екологічного контролю, поліції, прокуратури, суду та органів місцевого самоврядування, на дослідженні цифрових засобів фіксації й доказування екологічних правопорушень, на формуванні процесуальних стандартів документування воєнної шкоди довкілля, а також на виробленні критеріїв оцінювання ефективності адміністративно-правового механізму не лише за кількістю виявлених порушень, а за фактичним рівнем зниження еко-

логічної протиправності, реальним захищеності довкілля як конститу- відшкодуванням шкоди та станом ційної цінності.

Список використаних джерел

1. Остапенко Л., Хомин Д. Адміністративно-правові засади управління у сфері забезпечення екологічної безпеки держави. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* 2023. Т. 10, № 1 (37). С. 174–179. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2023.37.174>
2. Сірант М. М. Інструментальна основа механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки. *Публічне право.* 2020. № 3 (39). С. 113–122. DOI: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2020-39-12>
3. Базан О. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2018. Вип. 2 (23), т. 2. С. 110–114.
4. Ємець Л. О. Система та склад адміністративних правопорушень в сфері екологічної безпеки. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія».* 2018. Вип. 1. С. 34–48.
5. Улютіна О. А., Денисюк І. І. Об'єктивна сторона підсудних екологічних адміністративних правопорушень. *Підприємництво, господарство і право.* 2020. № 10. С. 170–175. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.10.28>
6. Кідалов С. О., Сніжна В. М. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Право. Людина. Довкілля.* 2021. Т. 12, № 3. С. 119–130. DOI: <https://doi.org/10.31548/law2021.03.15>
7. Демчук А. М., Ленгер Я. І. Адміністративна та кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення у сфері земельних відносин. *Нове українське право.* 2024. № 5. С. 60–65. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.5.8>
8. Дереш Ю. В., Романчук А. О. Удосконалення юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства про охорону навколишнього середовища. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2021. № 10. С. 278–281. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/70>
9. Запольський Д. Є. Поняття «адміністративно-правове забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану» та його характерні риси. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2024. № 2. С. 540–544. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/133>
10. Костенко І. В., Оксін В. Ю., Левченко Д. С. Адміністративно-правові засади захисту екологічних прав громадян в Україні: проблеми та шляхи удосконалення. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2025. № 5. С. 475–485. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-5/107>
11. Манько Г. В. Стадії здійснення адміністративної процедури у сфері захисту довкілля та природних ресурсів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2021. Вип. 65. С. 242–247. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.65.44>
12. Яра О. С., Улютіна О. А., Калмикова О. В. Взаємодія правоохоронних та контролюючих органів у сфері забезпечення екологічної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2025. № 11. С. 352–355. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-11/73>
13. Запольський Д. Є. Нормативна система адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки.*

2023. Т. 34 (73), № 6. С. 199–206. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.6/32>

14. Мачуська І. Б. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері надкористування: теоретико-правовий аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 188–192. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.35>

15. Макаренко Н. А., Макаренко О. Ю. Правове забезпечення екологічної безпеки в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 82, ч. 2. С. 201–209. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.2.32>

16. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20> (дата звернення: 25.01.2026).

17. Про схвалення Стратегії реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.06.2025 № 625-р . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/625-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.12.2025).

18. European Commission. Ukraine 2025 Report : Commission Staff Working Document Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2025 Communication on EU enlargement policy. Brussels, 04.11.2025. SWD(2025) 759 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025SC0759> (дата звернення: 25.01.2026).

19. Teremetskyi V., Popovych T., Poliakov Ye., Shchurat T., Terletskii A., Sidliar V. Sustainable Development: a Methodology for Combining Law, Economy, Ecology and Politics. *International Journal of Ecosystems and Ecology Science*. 2025. Vol. 15, No. 4. P. 97–102. DOI: <https://doi.org/10.31407/ijees15.412>

20. Теремецький В. І. Профілактика адміністративних деліктів у сфері використання й охорони лісового фонду України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 3. С. 71–77. DOI: <https://doi.org/10.35774/app2020.03.093>

References

1. Ostapenko, L., & Khomyn, D. (2023). Administratyvno-pravovi zasady upravlinnia u sferi zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky derzhavy [Administrative and legal principles of management in the field of ensuring the environmental safety of the state]. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences*. Vol. 10, No. 1(37), pp.174–179. <https://doi.org/10.23939/law2023.37.174>

2. Sirant, M. M. (2020). Instrumentalna osnova mekhanizmu administratyvno-pravovoho rehuliuвання zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky [The instrumental basis of the mechanism of administrative and legal regulation of ensuring environmental safety]. *Publichne pravo* [Public Law], (3(39)), 113–122. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2020-39-12>

3. Bazan, O. V. (2018). Administratyvna vidpovidalnist za pravoporushennia u sferi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha v Ukraini [Administrative liability for offenses in the field of environmental protection in Ukraine]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk* [Precarpathian Legal Bulletin], (2(23), Pt. 2), 110–114.

4. Yemets, L. O. (2018). Systema ta sklad administratyvnykh pravoporushen v sferi ekolohichnoi bezpeky [The system and composition of administrative offenses in the field of environmental safety]. *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnoho universytetu "Odeska*

yurydychna akademiia” [Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University “Odesa Law Academy”], (1), 34–48.

5. Uliutina, O. A., & Denysiuk, I. I. (2020). Obiektivna storona pidsudnykh ekolohichnykh administratyvnykh pravoporushen [The objective side of justiciable environmental administrative offenses]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo* [Entrepreneurship, Economy and Law], (10), 170–175. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.10.28>

6. Kidalov, S. O., & Snizhna, V. M. (2021). Administratyvna vidpovidalnist za pravoporushennia u sferi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha [Administrative liability for offenses in the field of environmental protection]. *Pravo. Liudyna. Dovkillia* [Law. Human. Environment], 12(3), 119–130. <https://doi.org/10.31548/law2021.03.15>

7. Demchuk, A. M., & Lenher, Ya. I. (2024). Administratyvna ta kryminalna vidpovidalnist za ekolohichni pravoporushennia u sferi zemelnykh vidnosyn [Administrative and criminal liability for environmental offenses in the field of land relations]. *Nove ukrainske pravo* [New Ukrainian Law], (5), 60–65. <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.5.8>

8. Deresh, Yu. V., & Romanchuk, A. O. (2021). Udoskonalennia yurydychnoi vidpovidalnosti za porushennia vymoh zakonodavstva pro okhoronu navkolyshnoho seredovyscha [Improving legal liability for violations of environmental protection legislation]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* [Juridical Scientific and Electronic Journal], (10), 278–281. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/70>

9. Zapolskyi, D. Ye. (2023). Normatyvna systema administratyvno-pravovoho zabezpechennia prava na bezpechne dlia zhyttia i zdorovia dovkillia v Ukraini [The normative system of administrative and legal support of the right to an environment safe for life and health in Ukraine]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Yurydychni nauky* [Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Legal Sciences], 34(73)(6), 199–206. <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.6/32>

10. Kostenko, I. V., Oksin, V. Yu., & Levchenko, D. S. (2025). Administratyvno-pravovi zasady zakhystu ekolohichnykh prav hromadian v Ukraini: problemy ta shliakhy udoskonalennia [Administrative and legal principles of protecting citizens’ environmental rights in Ukraine: Problems and ways of improvement]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* [Juridical Scientific and Electronic Journal], (5), 475–485. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-5/107>

11. Manko, H. V. (2021). Stadii zdiisnennia administratyvnoi protsedury u sferi zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv [Stages of implementation of the administrative procedure in the field of environmental and natural resources protection]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law], (65), 242–247. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.65.44>

12. Yara, O. S., Uliutina, O. A., & Kalmykova, O. V. (2025). Vzaiemodiia pravookhoronnykh ta kontroliuiuchykh orhaniv u sferi zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky [Interaction of law enforcement and supervisory bodies in the field of ensuring environmental safety]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* [Juridical Scientific and Electronic Journal], (11), 352–355. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-11/73>

13. Zapolskyi, D. Ye. (2023). Normatyvna systema administratyvno-pravovoho zabezpechennia prava na bezpechne dlia zhyttia i zdorovia dovkillia v Ukraini [The normative system of administrative and legal support of the right to an environment safe for life and health in Ukraine]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Yurydychni nauky* [Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Legal Sciences], 34(73)(6), 199–206. <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.6/32>

14. Machuska, I. B. (2022). Administratyvna vidpovidalnist za pravoporushennia u sferi nadrokorystuvannia: Teoretyko-pravovyi aspekt [Administrative liability for offenses in the field of subsoil use: Theoretical and legal aspect]. *Analychno-porivnialne pravoznavstvo* [Analytical and Comparative Jurisprudence], (1), 188–192. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.35>

15. Makarenko, N. A., & Makarenko, O. Yu. (2024). Pravove zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky v umovakh voiennoho stanu [Legal support of environmental safety under martial law]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law], (82, Pt. 2), 201–209. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.2.32>

16. Pro administratyvnu protseduru: Zakon Ukrainy vid 17.02.2022 № 2073-IX [On Administrative Procedure: Law of Ukraine dated February 17, 2022, No. 2073-IX]. (2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20> [in Ukrainian].

17. Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy derzhavnogo nahliadu (kontroliu) u sferi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha, ratsionalnoho vykorystannia, vidtvorennia i okhorony pryrodnykh resursiv na period do 2029 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025–2027 rokakh: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.06.2025 № 625-r [On approval of the Strategy for reforming the system of state supervision (control) in the field of environmental protection, rational use, reproduction and protection of natural resources until 2029 and approval of the operational action plan for its implementation in 2025–2027: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 25, 2025, No. 625-r]. (2025). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/625-2025-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

18. European Commission. (2025, November 4). *Ukraine 2025 report: Commission staff working document accompanying the document communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2025 communication on EU enlargement policy* (SWD(2025) 759 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025SC0759>

19. Teremetskyi, V., Popovych, T., Poliakov, Ye., Shchurat, T., Terletskii, A., & Sidliar, V. (2025). Sustainable development: A methodology for combining law, economy, ecology and politics. *International Journal of Ecosystems and Ecology Science*, 15(4), 97–102. <https://doi.org/10.31407/ijees15.412>

21. Teremetskyi, V. I. (2020). Profilaktyka administratyvnykh deliktiv u sferi vykorystannia y okhorony lisovoho fondu Ukrainy [Prevention of administrative delicts in the field of use and protection of the forest fund of Ukraine]. *Aktualni problemy pravoznavstva* [Actual Problems of Jurisprudence], (3), 71–77. <https://doi.org/10.35774/app2020.03.093>

Tsybenko O. V., candidate of legal sciences, defence attorney, head of the Bae Association “Legal Consultation Office No. 2 of Shevchenkivskiyi district of Kyiv”
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9591-0629>

Administrative and legal Aspect of Legal Support for Combating Offenses in the Environmental Protection in Ukraine Field

The article examines the administrative-legal aspect of legal support for combating violations in the field of environmental protection in Ukraine. It is substantiated that this aspect should be considered as an independent and systematically organized segment of public-legal regulation, within which substantive legal regulations, activities of authorized bodies, administrative procedures, means of control,

termination, documentation and legal prosecution of environmentally illegal behavior are combined. It is established that its legal nature is formed through the interaction of government, management, law enforcement and human rights principles, and the content covers not only the application of sanctions, but also prevention, recording of violations, procedural registration of decisions, compensation for damage and restoration of violated environmental law and order. Special attention is paid to the system of legal means, administrative procedures and entities through which combating violations in the environmental protection sphere is implemented, in particular the role of environmental control bodies, law enforcement bodies, local government bodies and mechanisms of interagency interaction. It was found that the effectiveness of the current administrative and legal mechanism is significantly reduced due to regulatory fragmentation, incompleteness of individual legal structures, insufficient consistency of procedures, weak coordination between response entities, as well as the complexity of proving and documenting environmental damage, especially in conditions of martial law. On this basis, directions for improving the legal support for combating environmental offenses are substantiated, which are associated with the systematization of the regulatory framework, procedural streamlining of administrative proceedings, institutional strengthening of the environmental control system, the transition to a preventive and risk-oriented response model, the development of digital monitoring and harmonization of the national mechanism with European standards. It is proven that a comprehensive update of the regulatory, institutional and informational components is of key importance for increasing the effectiveness of combating environmental offenses, strengthening the ecological security of the state and real protection of the human right to an environment safe for life and health.

Keywords: *administrative and legal support, combating offenses, environmental protection, ecological safety, state ecological control.*

Цитування за ДСТУ 8302:2015: Цибенко О. В. Адміністративно-правовий аспект правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2026. № 1(35). С. 182-196. DOI: <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.1.16>

Citation APA: Tsybenko, O. V. (2026). Administratyvno-pravovyi aspekt pravovoho zabezpechennia protydii pravoporushenniam u sferi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha v Ukraini [Administrative and legal aspect of legal support for combating offenses in the environmental protection in Ukraine field]. *Bulletin of the Penitentiary association of Ukraine*, 1(35), 182-196. <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.1.16>

Внесок автора. Автор самостійно здійснив концептуалізацію дослідження, аналіз джерел, підготовку тексту статті та формулювання висновків. Автор ознайомився з остаточною версією рукопису, схвалив її та погодився з поданням статті до публікації.

Академічна доброчесність. Автор підтверджує оригінальність, точність і достовірність тексту статті та наведених у ній результатів, а також дотримання принципів академічної доброчесності.

Використання інструментів штучного інтелекту. Автор засвідчує, що під час підготовки цієї статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Фінансування. Дослідження виконано в межах наукової діяльності авторів у відповідних установах і не мало окремого зовнішнього фінансування.

Author Contribution. The author independently conceptualized the study, analyzed the sources, prepared the text of the article, and formulated the conclusions. The author reviewed the final version of the manuscript, approved it, and agreed to submit the article for publication.

Academic Integrity Statement. The author confirms the originality, accuracy, and reliability of the text of the article and the results presented therein, as well as compliance with the principles of academic integrity.

Use of Artificial Intelligence Tools. The author certifies that no artificial intelligence tools were used in the preparation of this article.

Conflict of Interest. The author declares that there is no actual or potential conflict of interest.

Funding. The research was conducted within the framework of the author's academic activities at the relevant institutions and did not receive special external funding.

Надійшла: 21.01.2026

Прийнята до друку: 10.02.2026

Опублікована: 30.04.2026

Received: 21 January 2026

Accepted for publication: 10 March 2026

Published: 30 April 2026